

Köncse Kriszta

Köncse Kriszta (1972) a Szent Margit Gimnázium énektanára. Az ELTE Tanárképző Főiskola ének-zene-karvezetés szakának elvégzését követően (1995) a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem középiskolai énektanárképző kiegészítő szakán szerzett kitüntetéses diplomát szolfézs-zeneelmélet- és karvezetéstanárként. Ezzel párhuzamosan az egyházzene szakirány egyetemi ágazatán 2001-ben fejezte be tanulmányait, majd a doktoriskola ösztöndíjas hallgatójaként 2004-ben szerezte meg abszolutóriumát. A tanszak szervezésében többször vett részt egyházzenei tárgykörrel kapcsolatos tanulmányúton: Rómában, Angliában, Regensburgban, Isztambulban. Saját szervezésben, a Zeneakadémia támogatásával egy hónapot töltött Angliában 2004-ben angliai egyházi kórusoknál és könyvtárakban Oxfordban, Cambridge-ben és Londonban.

1995 óta a Budapesti Szent Margit Gimnázium tanára, a gimnázium kórusának vezetője. Karnagyként több kortárs zenemű ősbemutatója fűződik nevéhez. Mohay Miklós Mindszenty-miséjét mutatta be az Esztergomi Bazilikában 2001-ben, majd 2003-ban Kesselyák Gergely Szent Margit-miséjét a rádióban, melyből CD-felvétel is készült. 2003-tól 2005-ig az ELTE ének-zene karvezetés szakának gyakorlati tanítást vezető tanára. A Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány nyertes pályázatával elindíthatta gimnáziumában az egyházi népének oktatását.

1999 óta a volt Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem (jelenleg Corvinus Egyetem) Prelude kórusának másodkarnagya Kabdebó Sándor mellett. A kórus számos hazai és nemzetközi versenyen indult és ért el helyezéseket.

Doktori tanulmányai alatt két kongresszuson tartott előadást: 2003-ban a X. Pius pápa emlékére rendezett, majd 2005-ben az Egyházzenei Társaság által szervezett *Népénekeskönyveink szövegei és dallamai* témájú előadásorozaton.

Egyházzenei mesterdoktori (DLA) vizsgája részeként a szóbeli szigorlatot *Somfai László, Jeney Zoltán* és *Kollár Éva* előtt tette le 2007. június 5-én. Témái: I. Joseph Haydn miséi, II. Gustav Mahler budapesti évei, III. Francia XX. századi motetták.

Diplomaliturgiáját, egy, a régi római rítus (a római rítus ún. rendkívüli formája) szerinti ünnepélyes szentmisét ft. Kovács Ervin Gellért celebrálta 2008. december 8-án az Avilai Szent Teréz-templomban P. Balogh Piusz OPræm (diákonus) és t. Alácsi Ervin János (szubdiákonus), illetve a Szent Mihály Laikus Káptalan tagjainak segédletével. A szentmisén azt próbálta bemutatni, hogy Kersch milyen zenéket használhatott fel annak idején az őáltala irányított liturgiákban. A szentmise zenei közreműködői voltak: a *Budapesti Corvinus Egyetem Prelude kórusa* (karigazgató: *Kabdebó Sándor*), valamint *Hogenádlér László* — tenor, *Várföldi László* — bariton és *Almásy László Attila* — orgona.

Szentmise a Boldogságos Szűz Mária Szeplőtelen fogantatásáról a római rítus régibb formája szerint:

Gyülekező ének: *Üdvözítőnknek szent Anyja* — népének a *Sursum Cordából*

Introitus: *Gaudens gaudebo* — gregorián ének és *Georg Poss: Gaudens gaudebo*

Kyrie: *Kersch Ferenc: Szent István-mise*

Gloria: *Kersch Ferenc: Szent István-mise*

Graduale: *Benedicta es tu Virgo Maria* — gregorián ének

Alleluja: *Alleluja. Tota pulchra es Maria* — gregorián ének

Prédikáció előtt: *Kersch Ferenc: Orgonadarab a Sursum Cordából* (orgonált: Köncse Kriszta)

Prédikáció után: *Kersch Ferenc: Orgonadarab a Sursum Cordából* (orgonált: Köncse Kriszta)

Credo: *Credo* — gregorián ének

Offertorium: *Ave Maria* — gregorián ének, *Anton Bruckner: Tota pulchra*, *Franz Xaver Witt: Ave Maria*

Sanctus: *Kersch Ferenc: Szent István-mise*

Benedictus: *Kersch Ferenc: Szent István-mise*

Pater noster után: *Kersch Ferenc: Orgonadarab a Sursum Cordából*

Agnus Dei: *Kersch Ferenc: Szent István-mise*

Communio: *Gloriosa dicta sunt de te Maria* — gregorián ének, *Orlandus Lassus: Magnificat* és *Kersch Ferenc: O salutaris hostia*

Kivonulás: *Kersch Ferenc: Orgonadarab a Sursum Cordából* és *G. P. da Palestrina: Alma Redemptoris Mater*

A szentmisét követő koncerten az alábbi darabok hangzottak el Kersch Ferentől: *Ecce Sacerdos*, *Pater noster*, *Ave Maria*, *Pater noster* szóló énekhangra és orgonára, *Ave Maria* szóló énekhangra és orgonára (Köncse Kriszta énekelte), *Kinek első szent királyunk*, *Benedicta es tu*, *Benedicite omnes gentes*.

Disszertációját (témavezető: *Berlász Melinda*) 2008. december 11-én a Zeneakadémián *summa cum laude* minősítéssel védte meg. Opponense *Batta András* és *Merczel György*, a bizottság elnöke *Dobszay László* volt.

Kersch Ferenc egyházzenei tevékenysége

A dolgozat Kersch Ferenc pályáját mutatja be életének fontosabb helyszínei szerint haladva, majd műveinek csoportosítása és elemzése következik.

Kersch Ferenc (Bácsalmás 1853 – Esztergom 1910) a magyarországi egyházzenei reformmozgalom (Országos Magyar Cecília Egyesület) alapító tagja. Az egyesület 1897-ben alakult, mégis több mint 100 év elteltével sem található a mozgalomról, illetve annak tagjairól szóló tudományos szakirodalom. Mivel

az egyházzene kiemelkedően fontos területéről van szó, mindenképpen időszerű annak feldolgozása. Kersch és az OMCE tevékenysége olyan egyházzenei problémákkal összefüggésben jelent meg újra és újra a korabeli szaksajtóban, amelyek napjainkban is aktuálissá teszik e terület tanulmányozását. Kutatásainkban kezdetben lexikonszócikkek és visszaemlékezések álltak csak rendelkezésünkre, majd a korabeli sajtót megismerve további elsődleges forrásokból ismerhettük meg e reformmozgalom tagjait, elgondolásait. Köztük Kersch Ferenc személye keltette fel leginkább érdeklődésünket, mivel számos szakterületen találkozhattunk nevével. Liszt Ferenc tanítványa volt —bár a Liszt Ferencről szóló szakirodalom nem említi őt—, és Bartók Bélának rövid ideig zongoratanára Nagyváradon. Kutatásaink előrehaladtával kirajzolódott egy rendkívül széles látókörű, gyakorlati és elméleti téren egyaránt felkészült egyházzenei pályaképe. A X. Pius-féle reformokat megelőzően Kersch sikeresen vezette be az egyházzenei gyakorlatban azokat a korszerű változtatásokat, melyeket később a pápai motu proprio is kívánatossá tett. A korabeli egyházzenei szaklapokban (Katholikus Egyházi Zeneközlöny) rendszeresen publikált, és a kántorok számára póttanfolyamokat szervezett.

A dolgozat központi részének tárgya Kersch Ferenc zenei életművének részletes bemutatása, a szerző alkotói periódusainak, és a legjellemzőbbnek vélt művészi sajátosságoknak ismertetése. Részletesen elemezzük és összehasonlítjuk a különböző műfaji kategóriákba sorolható alkotásokat. A sokoldalú zenei pálya egyes alkotásait összehasonlító táblázatokban szemléltetjük.

Ha a korábbi ismeretek és a disszertációban felkutatott életút, valamint kompozíciók arányait nézzük, hozzávetőlegesen megállapítható, hogy mintegy egytizednyinek becsülhető a korábbi forrásokból származó ismeretanyag, amelyhez mintegy 90%-os gyarapodást eredményez a dolgozat keretében elvégzett kutatás. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy sem ennek az egyházzenei szempontból fontos időszaknak, sem Kersch Ferenc munkásságának napjainkig nem volt szakirodalma, ezért szinte teljes egészében elsődleges forrásokra épül a dolgozat.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	
2. Történelmi helyzetkép	4
2.1. Eseménytörténeti vázlat	4
2.2. A korszak oktatáspolitikájáról	9
2.3. Kultúra a mindennapokban	13
3. A korabeli katolikus egyházzene reformtörekvéseinek rövid áttekintése külföldön és itthon	13
3.1. Külföldi egyházzenei mozgalmak	13
3.2. Hazai egyházzenei reformmozgalom	22
4. Kersch Ferenc életútja	29
4.1. Bácsalmástól Nagybecskerekig (1853–1876)	29
4.2. Nagybecskereki évek (1876–1886)	36
4.3. Nagyváradi évek (1887–1896)	43
4.4. Esztergomi évek (1897–1910)	53
4.5. Kersch Ferenc, az egyházzenei reformmozgalmak elkötelezett híve	67
5. Kersch Ferenc a zeneszerző	70
5.1. Egyházzenei tárgyú kompozíciói	70
5.1.1. Kersch Ferenc misekompozíciói	71
5.1.1.1. Nagyzenei misék	74
5.1.1.2. A cappella és orgonakíséretes misék	90
5.1.1.3. A requiemek (missa pro defunctis)	101
5.1.2. Kersch Ferenc motettái	114
5.1.2.1. Concentus Sacri	115
5.1.2.2. X offertoria	122
5.1.2.3. Egyéb motetták	125
5.1.3. Egyéb egyházzenei tárgyú kompozíciók	140
5.1.4. Sursum Corda – katolikus kántorkönyv	149
5.2. Kersch Ferenc világi kompozíciói	159
5.2.1. Nagyobb terjedelmű művek: zenekari művek, népszínművek	159
5.2.2. Kisebb szerzemények: világi kórusművek és zongoradarabok	161
6. Kersch Ferenc zeneelméleti munkái	166
7. Összefoglalás	174
8. Mellékletek	179
8.1. Kersch műveinek jegyzéke	180
8.2. Irodalomjegyzék: elsődleges források és felhasznált irodalom	182
8.3. Képek	185